

Titlul I. Introducere în dreptul comercial

Capitolul I. Definiția, obiectul și evoluția dreptului comercial

Secțiunea 1. Definiția și denumirea dreptului comercial

1.1. Noțiunea de drept comercial. Dreptul obiectiv, ca ansamblu de norme juridice care reglementează raporturi sociale și ordonează conduita subiecților acestor raporturi, este divizat, după domeniul de reglementare și interesul ocrotit, în drept public și drept privat.

În timp ce dreptul public reglementează ordinea publică și se referă la organizarea și activitatea statului și a puterilor publice constituite în stat precum și la raporturile juridice stabilite între guvernanți și cei care sunt guvernați¹, dreptul privat se ocupă de ordinea juridică privată, reglementând și ocrotind raporturi sociale de interes individual, particular, stabilite între persoane fizice sau juridice private².

La rândul său, cel puțin dintr-o perspectivă istorică, dreptul privat este divizat în două mari ramuri – dreptul civil și dreptul comercial³. Dreptul civil poate fi definit ca acea ramură de drept care are aptitudinea generală de a reglementa toate raporturile de drept privat, cu excepția celor care au un specific comercial sau social⁴. Într-o altă definiție, dreptul civil este acea ramură care reglementează raporturi patrimoniale și nepatrimoniale, stabilite între persoane fizice și/sau persoane juridice aflate pe poziții de egalitate juridică⁵. Dreptul civil este privat, deci, ca un drept privat comun, apt să reglementeze ansamblul raporturilor juridice private, cu excepția celor care fac obiectul altor ramuri de drept privat.

De cealaltă parte, dreptul comercial, ca ramură de drept distinctă a dreptului privat, reglementează acele raporturi juridice născute în legătură cu exercițiul profesiei de comerciant și cu săvârșirea actelor de comerț. De aceea, la fel ca dreptul civil, a cărei denumire originară trimitea la faptul că reglementa drepturile

¹ V.R. Guillien, *Droit public et droit privé*, Mélanges Brethe de La Gressaye, 1967, p. 311 și urm.

² I. Micescu, *Curs de drept civil*, Ed. All Beck, 2000, p. 59.

³ I.L. Georgescu, *Drept comercial român*, vol. I, Ed. All Beck, 2002, p. 5.

⁴ A. Weill, *Fr. Terre*, *Droit civil. Introduction générale*, Dalloz 1979, p. 77.

⁵ Gh. Beleiu, *Drept civil român*, Ed. Șansa, 1993, p. 25.

cetățenilor romani (*civis – jus civile*), denumirea materiei juridice a dreptului comercial trimite, în mod tradițional, la obiectul și la domeniul de reglementare, sugerând că această ramură de drept concentrează un ansamblu de norme juridice privind exercitarea comerțului.

1.2. Definiția dreptului comercial. A defini dreptul comercial nu este o întreprindere facilă, atât datorită dinamismului materiei, aflată în continuă expansiune, cât și datorită unei tendințe de contaminare cu comercialitate a materiei civile, prin interacțiunea și/sau suprapunerea unor instituții ale dreptului privat, care prezintă identitate sub aspectul tehnicii de reglementare, dar au semnificație diferită și produc efecte diferite în cadrul celor două ramuri principale ale dreptului privat. De aceea, în primul rând, este necesar să facem o elementară distincție între materia civilă și materia comercială iar apoi, între dreptul comercial obiectiv, disciplina științifică și obiectul de studiu didactic, toate purtând aceeași denumire, deși ultimele două sunt doar un instrument de cercetare și explicitare științifică a normelor juridice încorporate materiei comerciale.

Pe de altă parte, denumirea de drept comercial este și ea, în sine, restrictivă, întrucât pare a sugera că obiectul materiei îl constituie, în exclusivitate, studierea fenomenului comercial, ignorând persoana și statutul profesional al comercianților.¹ De aceea, o definiție a dreptului comercial trebuie să se fundamenteze, în primul rând, pe relevarea structurală a materiei și pe examinarea obiectului de reglementare.

O frumoasă, chiar dacă succintă, definiție a dreptului comercial afirmă că acesta este un drept al obligațiilor și al creditului². Oricât de sugestivă și având meritul de a releva fundamentul comerțului – și anume, acele obligații care au cauză comercială și creditul – această definiție este totuși prea generală pentru a putea sublinia întru-totul specificitatea dreptului comercial în raport cu alte ramuri ale dreptului privat.

Nici acel gen de definiții care reduc materia comercială la activitatea comercială (producția, circulația mărfurilor, executarea de lucrări sau prestarea de servicii)³ nu sunt satisfăcătoare, întrucât ele elimină din corpul dreptului comercial partea sa statutară, privind calitatea de comerciant și ordonarea conduitei comercianților.

De aceea, din perspectiva obiectului său de reglementare, dreptul comercial poate fi definit ca reprezentând un *ansamblu de norme juridice care reglementează, pe de o parte, statutul profesional al comercianților, iar pe de altă parte raporturile juridice izvorâte din actele și operațiunile pe care legea le consideră acte de comerț.*⁴

¹ În realitate, dreptul comercial se compune, cel puțin, dintr-un drept al comerțului și un drept al comercianților.

² I.L. Georgescu, op. cit., p. 9.

³ M.-L. Belu Magdo, *Drept comercial*, Ed. HG, București 2003, p. 19.

⁴ I.N. Fințescu, *Curs de drept comercial*, vol. I, București, 1929, p. 7.

Altfel spus, dreptul comercial constituie un ansamblu de reguli ce se aplică atât operațiunilor comerciale cât și comercianților¹, fiind atât un drept profesional cât și un drept al obligațiilor comerciale.

1.3. Despre comerț. Activitatea comercială este una dintre cele mai vechi activități ale omului. Debutul ei este strâns legat de momentul nașterii și consacării dreptului de proprietate. Conștientizând că pot exercita un drept exclusiv asupra unor bunuri, oamenii au putut dispune de ele și au valorificat eventualele surpluseuri obținute în activitatea lor, mai întâi sub forma trocului² și apoi prin vânzare, inițial ca o operațiune pur civilă, destinată să acopere necesitățile de viață ale părților, iar apoi cu scopul de a obține și un câștig, astfel punându-se bazele comerțului. Pe această cale, încetul cu încetul, operațiunile cu marfă s-au dezvoltat și transformat într-o ocupație profesională, exercitată de profesioniștii comerțului – comercianții.

Etimologic, termenul de „comerț” provine din limba latină, cuvântul „*commercium*” formându-se prin juxtapunerea a 2 cuvinte: „*cum*” și „*merx, mercis*” (având semnificația „*cu marfă*”). Prin comerț, în sensul original al termenului, înțelegem deci operațiuni efectuate cu mărfuri³.

Din punct de vedere semantic, conceptul de comerț are multiple semnificații. Astfel, în limbajul uzual, prin comerț se înțelege activitatea constând în cumpărarea, vânzarea sau schimbul de mărfuri, bunuri, valori sau servicii⁴.

În sens economic, comerțul reprezintă o activitate de distribuție a produselor finite, a valorilor și a serviciilor aferente, realizată în scopul obținerii unui profit. Noțiunea economică de comerț se definește, deci, ca acea activitate prin care se urmărește realizarea unui câștig, prin interpunerea în circulația bunurilor și valorilor de la producător la consumator.

Din perspectiva care ne interesează, sunt însă de reținut semnificațiile distincte pe care această noțiune le dobândește în domeniul juridic. În accepțiunea sa juridică, așa cum se desprinde aceasta din enumerarea faptelor de comerț realizată prin prevederile art. 3 al Codului comercial, care reprezintă dreptul comun în materie comercială, noțiunea de comerț cuprinde atât operațiunile privind circulația bunurilor de la producător la consumator cât și operațiile amplasate în sfera producerii și consumului acestor bunuri precum și serviciile conexe tuturor acestor operații. Mai mult chiar, operațiunile legate de organizarea sistematică și sistemică a activității comerciale – spre exemplu, întreprinderile comerciale – sunt și ele enumerate de legiuitor în sfera activității comerciale, chiar dacă au un regim accesoriu.

Noțiunea juridică de comerț este deci mai largă decât cea economică, având o sferă de cuprindere mai mare. În același timp trebuie să remarcăm că accepțiunea

¹ Y. Reinhard, *Droit commercial. Actes de commerce, commerciants, fonds de commerce*, Litec, 1990, p. 3.

² Schimb în natură, reprezentând forma primară și cea mai simplă a comerțului.

³ St.D. Cârpenaru, *Drept comercial român*, ed. a VII-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 1 și urm.

⁴ Le Petit Larousse, ediția 1995, p. 248.

juridică a noțiunii de comerț exclude o serie de activități economice, cum ar fi cele exercitate de meseriași, agricultori sau unii liber profesioniști, astfel cum rezultă și din prevederile art. 5 și 6 din Codul comercial, chiar dacă aceste activități întrunesc criteriile de calificare ale accepțiunii economice a termenului de comerț.

1.4. Denumirea materiei. Pe plan european, în mod tradițional materia de studiu a acestei discipline juridice a fost cunoscută sub denumirea de drept comercial (*Droit commercial, Diritto commerciale, Handelsrecht, Trade Law*). Chiar și în România, după unirea Principatelor, această materie a fost codificată sub forma unei *Condici de comerț* (1864) și apoi sub forma *Codului comercial* (1887).

Evoluția în timp a activității comerciale și actuala globalizare a comerțului au condus și la dezvoltarea explozivă a materiei comerciale, care pare a fi depășit de mult și cu mult cadrul clasic al materiei. Expansiunea dreptului comercial a contaminat o serie de ramuri de drept cu care a interacționat (drept civil, drept administrativ, dreptul muncii, drept fiscal și enumerarea ar putea continua). De aceea, s-a remarcat că, în actualul stadiu de dezvoltare a materiei, denumirea de drept comercial pare a fi inadecvată în raport cu semnificația juridică dată termenului de comerț de Codul comercial întrucât, sub raport economic, sugerează că ar acoperi numai operațiunile propriu-zise de comerț, fără a reflecta în totalitate complexitatea fenomenului comercial.

În același context, dintr-o perspectivă pur terminologică, s-a sugerat, pe drept cuvânt, că denumirea de „*dreptul comerțului*” ar fi mai adecvată, relevând faptul că această ramură de drept reprezintă locul de întâlnire a comerțului cu norma regulatoare a materiei comerciale. Dar, cum dreptul comercial este și un drept al comercianților, *dreptul comerțului* pare o denumire care nu reflectă complet sfera de reglementare a materiei.

Exprimând opțiuni care, depășind disputa terminologică, vizează chiar și structura materiei, alte denumiri, cum ar fi aceea de *drept al afacerilor* sau *drept economic* au fost considerate, nu de puțini autori, ca fiind mai adecvate pentru a exprima identitatea materiei. (a-b)

a) Potrivit unor autori¹, denumirea de „*drept al afacerilor*” ar corespunde mai bine atât sensului juridic cât și complexității materiei, care tinde în perioada modernă să înglobeze diverse aspecte și instituții specifice altor ramuri de drept: drept financiar, drept fiscal, drept bancar, drept valutar, transporturi, asigurări, drept vamal etc., chestiuni care depășesc cadrul tradițional al raporturilor dintre comercianți.

În plus, denumirea de *drept al afacerilor* ar permite regrouparea, în cadrul aceleiași materii, a unor discipline noi – cum ar fi dreptul concurenței sau protecția consumatorilor – care tind să scape clasificărilor tradiționale, prea înguste și rigide; dreptul afacerilor ar avea deci un mai pronunțat caracter pluridisciplinar și

¹ I. Turcu, *Dreptul afacerilor*, Ed. Fundației Chemarea, Iași, 1992; V. Pătulea, C. Turianu, *Curs rezumat de drept al afacerilor*, Ed. Scripta, București, 1994; R.D. Apan, *Teoria generală a dreptului afacerilor*, Ed. Sfera, Cluj-Napoca, 2007.

interdisciplinar decât dreptul comercial, care ar continua însă să rămână centrul vital al *dreptului afacerilor*.

Dreptul afacerilor continuă însă să rămână o creație doctrinară ale cărei merite principale se plasează în sfera interesului științific și didactic, permițând studierea interacțiunii dreptului comercial cu toate aceste materii cu care prezintă arii de conexitate. Este utilă o asemenea abordare și din perspectiva practicienilor, care apreciază o privire de ansamblu asupra efectelor pe care actul de comerț le produce și care reverberează și în celelalte materii conexe.¹ Dar este impropriu să se afirme existența *dreptului afacerilor* ca materie juridică de sine stătătoare, cu atât mai mult cu cât o serie de ramuri sau materii de drept menționate mai sus aparțin dreptului public.

b) Adepții denumirii „*drept economic*” împărtășesc aceleași considerații privitoare la insuficiența cuprinderii dreptului comercial, dar pun accentul, în principal, pe sfera relațiilor stabilite nu numai între comercianți ci și între aceștia și autoritățile publice precum și pe raportul de forțe ce se manifestă în cadrul activităților comerciale. Sub acest aspect, dreptul economic ar fi deci un drept integrator, aplicabil fenomenului economic în ansamblul său, o expresie juridică a organizării colective a economiei, cu participarea atât a inițiativei private cât și a autorității publice².

Pe de altă parte, pe lângă aceste tendințe de lărgire a sferei de cuprindere a dreptului comercial, se poate decela și o tendință centrifugă, de restrângere a materiei dreptului comercial, prin desprinderea și autonomizarea unor subramuri sau categorii speciale de norme, aparținătoare sau conexe dreptului comercial și care, în contextul unei evoluții dinamice a legislației comerciale, încearcă să-și găsească o individualitate proprie. Astfel, în doctrina juridică s-au avansat denumiri privitoare la dreptul societăților comerciale, dreptul contractelor comerciale, dreptul insolvenței, dreptul valorilor mobiliare sau drept cambial. Cel puțin sub raport științific și didactic, o asemenea dezarticulare a dreptului comercial ar putea fi benefică, permițând studierea amănunțită a unor instituții ale dreptului comercial.

Recunoscând interesul pe care diversele puncte de vedere menționate mai sus îl reprezintă, trebuie să remarcăm că păstrarea denumirii de drept comercial corespunde atât materiei juridice tradiționale cât și referirilor din legislație la această materie. Pe de altă parte, celelalte denumiri sugerate, fără a inova fundamental, fie exced domeniului dreptului comercial, propunând mai degrabă un studiu interdisciplinar al fenomenului comercial (*dreptul afacerilor*), fie îngustează acest domeniu, neglijând aspecte privilegiate ale dreptului comercial, cum ar fi statutul comerciantului și organizarea și funcționarea societăților comerciale, restrângând astfel materia „pur” comercială dar încorporând raporturile dintre comercianți și stat, în contextul implicării tot mai autoritare a acestuia din urmă în activitatea economică (*dreptul economic*).

¹ De exemplu, în Franța, se bucură de mare apreciere din partea practicienilor colecția de cărți *Memento Pratique Francis Lefebvre*, care abordează problemele tratate dintr-o perspectivă pluridisciplinară: juridică, fiscală, contabilă etc.

² I. Turcu, *Teoria și Practica dreptului comercial*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București 1998, p. 19.

Secțiunea 2. Obiectul dreptului comercial

Pentru a delimita sfera de cuprindere a obiectului dreptului comercial este necesar să examinăm, în mod evident, natura normelor juridice care constituie substanța materiei. Din această perspectivă, se constată că două categorii de norme constituie obiectul dreptului comercial: (a) unele reglementează activitățile comerciale, a căror sferă nu este însă rezervată exclusiv comercianților iar (b) celelalte definesc statutul profesional al comerciantului, inclusiv dobândirea, exercitarea și încetarea calității de comerciant. Numai primate împreună, în ansamblul lor, aceste norme pot defini întreaga sferă de reglementare a dreptului comercial.

La rândul ei, sfera actelor de comerț este delimitată, în mod uzual, fie prin referire la normele juridice aplicabile comerțului, adică acele operațiuni și acte calificate prin lege ca fapte de comerț, indiferent cine le săvârșește (*sistemul obiectiv* de determinare, întrucât pune accentul pe operația comercială care constituie obiectul raportului juridic), fie prin referire la normele juridice aplicate comercianților (*sistemul subiectiv* de determinare, întrucât definește comercialitatea prin raportare la subiectul actului juridic),

Legiuitorul român a optat, în această privință, pentru un criteriu obiectiv atenuat, întrucât prin art. 3 din Codul comercial stabilește actele de comerț care constituie substanța obiectului materiei comerciale, dar utilizează și un criteriu subiectiv complementar, decretând în art. 4 din Codul comercial că, de principiu, toate actele comercianților au caracter comercial, în lipsa unor indicii care să le confere o altă natură.

În consecință, se poate reține că *obiectul dreptului comercial îl constituie atât normele juridice care reglementează activitatea de comerț, indiferent de calitatea persoanei care realizează această activitate cât și normele juridice aplicabile statutului juridic al comercianților, definind atât rigorile și caracteristicile profesiei comerciale cât și natura raporturilor dintre comercianți și ceilalți participanți sau beneficiari ai operațiunilor de comerț.*

Astfel, prevederile art. 3 din Codul comercial enumeră actele și operațiunile considerate de legiuitor ca fapte de comerț, independent de calitatea persoanei care le săvârșește. De asemenea, o mare parte a materiei codului comercial este consacrată reglementării obligațiilor comerciale și contractelor comerciale¹. Mai mult, o serie de legi comerciale speciale reglementează aceeași materie a obligațiilor și contractelor comerciale.

În aceeași măsură, prevederile Codului comercial și legi comerciale speciale reglementează și statutul comerciantului care, potrivit art. 7 din Codul comercial, este definit prin raportare la natura activității comerciale pe care o exercită cu titlu profesional. Codul comercial consacră astfel o serie de prevederi condițiilor dobândirii calității de comerciant, obligațiilor profesionale ale comercianților, procedurii de eliminare din viața comercială a comercianților imprudenți sau necinstiți.

¹ În structura inițială a Codului comercial, această parte era și mai extinsă; ulterior, o serie de instituții ale codului comercial – cambia și cecul, materia societăților comerciale, falimentul, contractul de asigurare, gajul comercial – și-au găsit o nouă reglementare, prin legi speciale.

Acestor prevederi ale Codului comercial li s-au adăugat în timp o serie de reglementări speciale, menite să reglementeze direct statutul comercianților sau chestiuni accesorii acestui statut (legislația întreprinderilor, a societăților comerciale sau a insolvenței).

Dintr-o altă perspectivă, în doctrina juridică s-a relevat că obiectul dreptului comercial îl constituie atât raporturile sociale patrimoniale cât și raporturile personale nepatrimoniale (cum ar fi, de exemplu, cele referitoare la firma sau emblema societăților comerciale precum și la dreptul asociațiilor de a alege și a fi aleși în organele de conducere ale societății comerciale)¹. Chiar dacă o asemenea viziune acoperă o mare parte din materia comercială, credem că ea elimină nejustificat, din sfera acestuia, normele care guvernează statutul personal al comerciantului, motiv pentru care nu o împărtășim.

Secțiunea 3. Evoluția istorică a dreptului comercial

3.1. Epoca străveche și antică. Primele manifestări ale activității de comerț au apărut sub forma schimburilor, odată cu apariția noțiunii de proprietate. Pentru satisfacerea trebuințelor existenței lor, oamenii au început să schimbe între ei produsele făurite sau obținute direct din mediul înconjurător². Forma primară a circulației mărfurilor a fost trocul, dar pe măsura dezvoltării relațiilor interumane și a nevoilor oamenilor a apărut necesitatea organizării unor întâlniri periodice, în locuri bine determinate, în vederea efectuării schimbului de mărfuri și astfel s-au inaugurat primele târguri. În această îndelungată perioadă din istoria omenirii necesitatea unor reglementări comerciale nu a fost resimțită, în primul rând datorită caracterului esențialmente agricol și pastoral al societății antice.

Dezvoltarea comerțului și înregistrarea primelor manifestări ale profesiei de comerciant au determinat apariția celor dintâi reglementări conținând și norme de natură comercială. Izvoare istorice menționează, la începutul celui de-al treilea mileniu î.Chr., în Mesopotamia, existența unor contracte comerciale întărite prin hotărâri judecătorești, acestea dobândind astfel forță legală. Codul lui Hammurabi, primul mare legislator al omenirii (aprox. 1750 î.Chr.), reglementează, deja, împrumutul comercial (49-52), raporturile dintre comitentul comerciant și agentul său comercial (100-107), regimul juridic al dobânzii (48-49, L-M, N-Q) asociațiile în participație (U) și alte chestiuni comerciale³.

Fenicienii și apoi grecii au instituit o serie de reguli aplicabile activităților comerciale, în special în domeniul comerțului maritim. Apariția, conturarea și înflorirea dreptului roman nu au constituit însă o oportunitate de propășire a

¹ S. Angheni, M. Volonciu, C. Stoica, M. G. Lostun, *Drept comercial*, Ed. Oscar Print, 2000, p. 20.

² Pentru o expunere complexă a evoluției istorice a dreptului comercial, I.L. Georgescu, op. cit., p. 9-63.

³ R. E. Mack, *The Code of Hammurabi*, Baghdad, 1979.

dreptului comercial, întrucât romanii nu distingeau între dreptul civil și dreptul comercial; pentru a răspunde cerințelor comerțului ei au adaptat contractele civile, pe care le dezvoltaseră într-un adevărat drept contractual, de o mare finețe și ingeniozitate juridică.¹

De aceea, ei au considerat că reglementările de drept civil erau suficiente și pentru ordonarea activității de comerț, astfel încât dreptul civil a rămas, până la sfârșitul imperiului roman, un drept unitar. Pe de altă parte, romanii considerau că profesiunea de comerciant este degradantă pentru un cetățean liber (*quiriti*), rezervând-o sclavilor și străinilor (*peregrini*). Tocmai de aceea, romanii au fost cei care au pus bazele exercitării comerțului prin reprezentanți, astfel încât sclavii puteau exercita comerțul stăpânilor lor; totodată, ei au organizat activitatea bancară și au dezvoltat unele instituții ale dreptului maritim, preluate de la greci.

3.2. Epoca medievală. Prăbușirea Imperiului Roman și fărâmițarea politică consecutivă au condus la apariția statelor-cetăți italiene: Veneția, Genova, Milano, Bologna, etc. Procesul de fărâmițare politică a fost însoțit și de cel de dezmembrare a sistemului de drept. În consecință, dreptul unitar roman a fost înlocuit cu reguli de drept proprii fiecărui stat. În acest context și într-o epocă de înflorire a comerțului, sub efectului rolului civilizator și pacificator al acestuia, au apărut pe bătrânul continent primele târguri comerciale de amploare, situate mai ales în cetățile italiene menționate, dar și în Franța (Provins, Lyon) și Flandra (actuala Belgie). Aici s-au dezvoltat și consolidat o serie de uzanțe comerciale dar și tehnici noi, adaptate necesităților comerțului, dintre care cea mai cunoscută este cambia, care permitea evitarea unui transport periculos de bani dintr-un oraș în altul.

Cruciadele, colonizarea Americii și legăturile tot mai frecvente dintre Orient și Occident au contribuit și ele la lărgirea orizontului comercianților; iar Biserica, prin interdicția impusă împrumutului cu camătă a „contribuit” la reorganizarea sistemului bancar și la apariția unor forme noi de societăți comerciale (societățile în comandită). Tot în această perioadă a fost conturată instituția falimentului, menită să excludă pe debitorul falit din viața comercială și să permită creditorilor o executare rapidă a bunurilor acestuia.

Totodată comercianții s-au organizat în corporații profesionale (*corporazioni di arti e mestieri*), care alegeau din rândul lor un consul care conducea corporația și avea dreptul de a edicta norme interne bazate pe obiceiuri, reglementând activitatea comercială și servind la soluționarea litigiilor ivite între membrii corporației. Cu timpul, aceste norme au fost adunate în culegeri numite „*statute*”, cele mai cunoscute fiind statutele din Pisa (1305), Bologna (1309), Roma (1317). Pentru acest motiv, în istoria dreptului comercial această epocă mai este cunoscută și ca epoca statutară sau a dreptului cutumiar.

Dezvoltarea comerțului a impus înlocuirea acestor norme de drept cutumiar cu un drept scris. Prima țară care a reușit să facă acest lucru a fost Franța, în timpul regelui Carol al IX-lea și Ludovic al XIV-lea, când au apărut edicte și ordonanțe legale privind activitatea de comerț terestru și maritim, acte ce au premers marilor monumente legislative franceze. Astfel, celebrele ordonanțe emise în timpul

¹ C. Murzea, *Drept roman*, ed. a II-a, Ed. All Beck, București, 2003.

domniei regelui Ludovic al XIV-lea de ministrul său de finanțe, Colbert, asupra comerțului terestru (1673 – care dă o primă reglementare societății în comandită) și asupra comerțului maritim (1681) conțin elementele unui veritabil cod comercial, stabilind regulile de desfășurare a comerțului și reglementând profesia de comerciant, cambia și societățile comerciale dar marcând și intervenția mai decisă a autorității statale în materia comercială. Ele constituie și o primă abandonare a criteriului subiectiv în definirea comercialității, limitând caracterul profesional al dreptului comercial (dreptul comercianților) și inaugurând o concepție obiectivă, potrivit căreia dreptul comercial se aplică, în primul rând, actelor de comerț, indiferent de calitatea părților.

3.3. Epoca modernă. Un moment crucial în formarea dreptului comercial îl constituie adoptarea în 1807 a Codului comercial francez. Prin această reglementare s-a dat un nou sediu unor acte și operațiuni legate de schimbul și circulația mărfurilor, producând separarea acestora de Codul civil.

În urma Revoluției franceze, Codul comercial francez a fost propulsat pe scena europeană, astfel încât el a fost adoptat și adaptat într-un ritm alert de țările vecine. În Italia, după realizarea statului unitar și, sub influența codului francez și a reglementărilor din legislația belgiană și germană, a fost adoptat în 1865 un nou cod comercial, care cuprindea o concepție modernă asupra comerțului.¹ Acest cod a stat ca model codului nostru comercial din 1887.

În România, pentru o lungă perioadă de timp, comerțul a fost condus potrivit unor reguli cutumiare, fie de sorginte locală fie străină, preluate ca urmare a raporturilor de comerț cu neguțatori străini². Primele legiuri scrise din Țările Române (Pravila lui Vasile Lupu și Îndreptarea legii a lui Matei Basarab) nu cuprindeau reguli comerciale cu caracter special, fiind aplicabile atât comercianților cât și necomercianților. Acestea apar în Codul lui Andronache Donici din 1814 care reglementa și „daraverile comerciale” și „iconomicosul faliment”.

Codul Caragea (1817 – Muntenia) și Codul Calimach (1828 – Moldova) se caracterizează și ele prin aceeași parcimonie în materie comercială, ultimul remarcându-se totuși prin reglementarea vânzării comerciale, a primelor societăți comerciale („tovarășii neguțătorești”) și a „rânduiei concursului creditorilor” – a falimentului.

După apariția Codului comercial francez, acesta a fost aplicat în Muntenia și Moldova, prin receptarea lui de către Regulamentele organice din 1831 iar în 1864, după constituirea statului unitar român, a fost adoptată Condica de comerț a principatelor unite române, care reproduce și ea modelul francez. În fine, în 1887, se adopta în România un cod comercial propriu, inspirat din Codul comercial italian, dar și din legislația comercială germană și belgiană. În 1938 a fost adoptat un nou cod comercial român, care însă nu a fost niciodată pus în aplicare.

Codul comercial din 1887, cu modificările ulterioare, s-a aplicat până în 1948 când, datorită naționalizării și instaurării relațiilor „socialiste” de proprietate și a

¹ A. Fiale, *Diritto Commerciale*, XVII Edizione, Edizioni Giuridiche Simone, 2006, p. 6.

² St.D. Cărpenu, op. cit., p. 12.